

педагогічного знання, то вона досліджує цінності, ціннісну свідомість та ціннісні орієнтації, які постають у процесі навчання, виховання та саморозвитку людини [2].

Ю. Потуй вказує, що вплив «професійних цінностей на становлення фахівця дає змогу студентам оволодівати типовими професійними завданнями й ролями, а також створювати власний їх багаж. Це забезпечує багатофункціональне оволодіння професією на підставі виявлення індивідуальних особливостей і аксіологічної спрямованості кожного студента» [4, с. 335].

Отже, мотиваційно-аксіологічний компонент професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту, яка формується в закладах вищої освіти, передбачає наявність мотивів, як внутрішніх так і зовнішніх, які впливають на вибір професії; самоствердження та самовираження; пізнавальну активність щодо фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку; визначення системи цінностей, як особистого життя, так і в професійній діяльності; визначення пріоритетів у житті, ціннісних орієнтирів; цілепокладання; формування себе, як особистості.

Список використаних джерел:

1. Дзюбко Л. В. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема / Л. В. Дзюбко, Л. І. Гриценко // Психолінгвістика. 2009. Вип. 4. С. 33–43.
2. Крайнікова Т. С. Аксіологія [Електронний ресурс] / Крайнікова Т. С. // Велика українська енциклопедія. Режим доступу: <https://vue.gov.ua/> (дата перегляду: 9.12.2019).
3. Надольний М. Потреби / М. Надольний // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук [та ін.] ; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наук. ред.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України, 2002. С. 505.
4. Потуй Ю. П. Професійні цінності: сутність і роль у формуванні особистості сучасного фахівця / Ю. П. Потуй // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. Класич. приват. ун-ту. Запоріжжя, 2013. Вип. 33. С. 331–337.
5. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди ; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ : Абрис, 2002. Т. 6. 742 с.

УДК 811.161.2:367.5

Тетяна Мацицька, Юлія Васейко

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКОГО ТЕКСТУ АНАТОЛІЯ СВДЗИНСЬКОГО: ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СУБ'ЄКТА

У семантико-синтаксичній структурі речення залежний від предиката суб'єкт є найпоширенішим компонентом. Його дослідження сприятиме чіткішому баченню основних тенденцій організації семантико-синтаксичної реченнєвої структури та встановленню особливостей авторських текстів. В українських лінгвістичних студіях проблематику суб'єкта розглядали І. Р. Вихованець [1], М. Я. Плющ [6], К. Г. Городенська [2], А. П. Загнітко [3], О. Г. Межов [5], Т. Є. Мацицька [4] та інші мовознавці.

Мета дослідження – визначити основні семантичні різновиди суб'єкта дії у праці Анатолія Свдзинського «Синергетична концепція культури» [7]. Для досягнення поставленої мети необхідно укласти семантичні групи, що репрезентують варіанти суб'єкта дії. Проведений аналіз сприятиме поглибленому вивченню семантико-

синтаксичної структури речення, тому що суб'єкт і предикат є її основою.

У семантико-синтаксичній структурі речення виокремлюємо залежні від предиката суб'єктну, об'єктну, адресатну, інструментальну та локативну синтаксеми. Суб'єктну синтаксему співвідносять у семантико-синтаксичній структурі речення із поняттям «суб'єкт». Найпоширенішим залежним від предиката суб'єктом є суб'єкт дії.

Семантичний аналіз залежного від предикатів суб'єкта дії, уможливив виокремити в досліджуваному тексті 16 найчастотніших груп, у яких суб'єкт позначає:

1) ім'я та прізвище особи, напр.: *На мою думку, найточніше на цю тему висловився Нільс Бор* (с. 8); *Платон в своїх теоретичних міркуваннях накреслив схему тоталітарної держави ...* (с. 55); 2) загальну назву особи, напр.: *...з малих селищ подалися до міст всі мешканці, а з середніх – не менше двох третин* (с. 4); *Люди творять культуру і водночас самі є її продуктом* (с. 17); 3) номінацію членів сім'ї, напр.: *Батько казав, що існує мова народна...* (с. 3); *...моя освічена мама викладала в українській школі...* (с. 3); *...нею (українською мовою) розмовляв і писав мій дядько, поет Володимир Свідзинський...* (с. 3); 4) назву виробничої діяльності особи, напр.: *...Скажімо, садівник вирощує полуницю* (с. 20); *...математик «знаходить» доведення теореми* (с. 102); 5) назву посади, напр.: *...за колгоспного ладу все вирішував голова колгоспу, секретар парторганізації та їх найближчі поплічники...* (с. 4); 6) номінацію соціального стану, напр.: *...російські селяни (вони ж «колхозники») мали якусь дивовижну мораль, групову, а не індивідуальну* (с. 4); 7) національність, напр.: *...у такому разі кримські татари не мають такої ж ненависти до росіян* (с. 5); 8) назви тварин, напр.: *При малих значеннях цієї швидкості кінь пересувається кроком* (с. 27); 9) предметне значення, напр.: *В газеті «Кримська правда» з'явилася провокаційна, але ще обережна стаття* (с. 6); *Відносно дешевий потужний персональний комп'ютер <...> міняє інформаційну ситуацію, а головне, формує нову людину* (с. 69); 10) абстрактну номінацію, напр.: *Проблема міжнаціональних відносин загострилася через доволі сумне відкриття...* (с. 5); *Міфи стають витонченішими...* (с. 74); *Чому звичайними людьми раптом оволоділа ненависть?* (с. 6); 11) номінація будівель, напр.: *Сама Церква дала чимало прикладів догматизму, фанатизму, нетерпимости до вільної думки і переслідувань за її публічне виявлення...* (с. 55–56); 12) номінації сакральної лексики, напр.: *Боги існували в межах цього світу, хоча й у вибраному місці* (с. 75); *Христос сказав учням свою знамениту фразу: «Легше верблюдові пройти крізь вушко голки, ніж багатому в Царство Боже ввійти»* (с. 75); *Він (Єдиний Бог) створює все те, що існує, крім Самого Себе* (с. 75); 13) номінації релігійних течій, напр.: *Християнство кардинально змінило уявлення про людську особистість і її зв'язок з соціумом* (с. 57); *...буддизм <...> формувався у VI–V ст. ...* (с. 82); 14) номінація на позначення релігійної приналежності, напр.: *...християни створили потужну Церкву, яка змогла пережити тяжкі століття...* (с. 75); *...християни змогли за таких умов відстояти своє віровчення від різних єресей...* (с. 75); 15) назви наук, напр.: *...філософія загрузала в нерозв'язних проблемах онтологічного та*

гносеологічного характеру... (с. 82); Нині наука, зокрема **синергетика**, роз'яснила, як можуть стохастизуватися детерміністичні закони... (с. 58); 16) імпліцитне вираження суб'єкта дії, напр.: *Найчастіше поняття культури намагаються визначити в зв'язку з такою опозицією...* (с. 19).

Залежний суб'єкт дії представлений переважно іменниками. Значно рідше Анатолій Свідзинський використовує субстантивованій прикметник, напр.: *...(сліні) обмацали кожен різні частини тіла слона і дійшли до цілком різних уявлень про його вигляд* (с. 13).

В аналізованому тексті розміщення залежного суб'єкта зазнає різних модифікацій відносно предиката.

Список використаних джерел:

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ: Либідь, 1993. 368 с.
2. Городенська К. Г. Параметри семантико-синтаксичної структури елементарних двоскладних речень з дієслівними предикатами. *Південний архів. Філологічні науки* : [зб. наук. пр.]. Херсон: Айлант, 2001. Вип. ІХ. С. 22 – 25.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис : [монографія]. Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
4. Масицька Т. Є. Семантичні різновиди суб'єктної синтаксеми. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2012. Вип. 26. С. 176 – 178.
5. Межов О. Г. Суб'єктні синтаксеми у структурі простого речення : [монографія]. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. 184 с.
6. Плющ М. Я. Категорія суб'єкта і об'єкта в структурі простого речення : [навч. посіб.]. Київ : Вища шк., 1986. 175 с.
7. Свідзинський А. В. Синергетична концепція культури. Луцьк, 2008. 695 с.

УДК 82-93(075.2)"1861"

Сергій Марчук

«БУКВАР» ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ДЛЯ «ПЕРЕШКОЛЕННЯ» (РЕФОРМИ) ОСВІТНЬОЇ СПРАВИ

«Буквар» укладений Т. Шевченком для початкового навчання українською мовою в недільних школах.

За словами Олесея Гончара, «Буквар південноруський», упоряджений Шевченком для українських недільних шкіл, був улюбленою працею нашого національного генія, його прощальною, лебединою піснею, яку він посилав з похмурих берегів Неви далекій своїй Україні, її дітям, її прекрасному юному цвіту, в чиєму достойному майбутті поет вбачав і своє власне безсмертя» [1]. «Почав «Кобзарем», а закінчив «Букварем», – мовив якомсь письменник і вчений Пантелеймон Куліш (1819 – 1897) [1].

Т. Шевченко, вивчивши тогочасні букварі – Гатцука, Шейковського і особливо «Граматку» Куліша (СПб., 1857), виробив свій погляд на способи навчання дорослих учнів грамоти. Він відкинув букварні системи навчання грамоти, що базувалися на читанні ізольованих беззмістовних складів, прийнявши настанову спочатку навчити дорослих учнів букв, а потім приступати до читання зв'язного зрозумілого тексту [2, с. 439].